

2. Закон України “Про державні соціальні стандарти і державні соціальні гарантії” від 5 жовтня 2000 року №206.

3. Васенко В.К. Вільні економічні зони: стратегія розвитку.- Суми: Вдавництво “Довкілля,” 2004.- 348с.

4. Васенко В.К. Гальмо виробництва – оклади. //Сумщина.- 1993.-№11

В.Ф.Бондаренко
(Сумський державний університет)

Інфляційний потенціал економіки України та проблеми його обмеження

Проведення виваженої антиінфляційної політики, спрямованої на збереження купівельної спроможності домашніх господарств та інвестиційної активності підприємницького сектору потребує оцінки інфляційного потенціалу економіки.

Рівень інфляції у 2004 році був дещо вищим, ніж у минулому році (приблизно на 2 процентних пункти). Чи означає це, що інфляційний потенціал був також меншим за обсягом? Слід зазначити, що це поняття в науковій літературі категоріально не визначене. Іноді його розуміють як сукупність передумов та можливостей переходу прихованої інфляції у її відкриті форми. Є також спроби оцінити інфляційний потенціал кількісно. Так, для СРСР він орієнтовно складав в 1990 році 295,5 млрд. рублів (1959 р. – 14,6 млрд. руб.). На перший погляд мова йде про певний стан економіки, який може продукувати інфляційні процеси. Тобто всі чинники, які можуть потенціально спричинити збурення цін можна розглядати як елементи інфляційного потенціалу.

Як можна їх класифікувати? По-перше, це чинники коротко- та довгострокової дії; по-друге, це внутрішні та зовнішні чинники; по-третє, природно-кліматичні, економічні, політичні, соціально-психологічні; по-четверте, передбачувані та непередбачувані чинники; по-п'яте, регулюємі чи нерегулюємі чинники; по-шосте, за інтенсивністю впливу (слабкі, помірні, значні); по-сьоме,

монетарні та немонетарні чинники; по-восьме, чинники попиту та пропозиції.

Фактичний рівень інфляції відображає ступінь реалізації (прояву) інфляційного потенціалу.

Плідною є постановка питання про „природний рівень інфляції”, який обумовлений перш за все немонетарними чинниками інфляції. У довгостроковій перспективі цінова динаміка залежить не так від якості монетарної політики, як від інституціональних умов її реалізації.

Єдиної думки щодо припустимого зростання загального рівня цін, нижче якого негативні наслідки цього зростання можуть виявитися незначними, у наукових колах немає. Оцінки коливаються в межах 1-20% (для економічно розвинених – 1-3%, для тих, що розвиваються, – 7-11%, у країнах з перехідними економіками – в межах 10-20%).

Аналіз рівня інфляції у постсоціалістичних країнах показує, що лише у п'яти з них в періоді на початку економічного зростання темпи інфляції не перевищували 20%, у половині вони склали від 20 до 40%, а у інших (до них належить і Україна) – понад 40%. Що стосується „нульової інфляції”, то за гіпотезою С.Фішера, Р.Сахаї, К.Вега вона сприяє сталому економічному зростанню, а за оцінкою Л.Саммерса вона різко знижує можливості Центрального банку щодо антикризового регулювання та унеможливорює це зростання. У більшості випадків стабільним вважається загальний рівень цін, який не перевищує 2-3%.

На нашу думку для країн з перехідною економікою, то це скоріше рівень 8-10%, який базується на накопиченому в попередніх та поточному році інфляційному потенціалі, створюючи певні інфляційні ризики для наступних періодів.

Економіці України притаманний значний інфляційний потенціал, в основі якого особливості витворювальної структури господарства, його незбалансованість, затратний і негнучкий характер виробництва, надмірна монополізація та низький рівень конкурентоспроможності продукції (за деякими винятками).

Аналіз динаміки інфляції за останні роки вказує, по-перше, на її нестійкий характер, а, по-друге, на значну непередбачуваність її

підсумкового рівня. Практично по кожному з періодів поточного сторіччя ми не бачили співпадіння макроекономічного прогнозу урядових (та й неурядових установ) з отриманим результатом. В цьому відношенні і 2006 рік не буде виключенням, бо рівень невизначеності інфляційного процесу навіть збільшується порівняно з попереднім роком. В 2005 р. надходження до бюджету збільшились на 62%, реальні доходи зросли на 20,1% і при цьому рівень інфляції склав всього 10,3% - менше, ніж минулого (2004) року на 2%. При такому вибуху витрат на споживання інфляція в 10% виглядає майже неймовірною. А якщо це так і офіційні дані є достовірними (експерти вказують на рівень десь 20-25%), то де ж компенсатори такого шоку попиту? Частково ці гроші використані на заощадження (за оцінкою В.Гейця $MPS=0,2$): у 2005 році депозити населення зросли майже вдвічі (1,74) з 41,65 до 72,54 млрд. грн. Цей відкладений попит може в будь-який момент почати перетворюватись в поточний. Тобто інфляційний „навіс” є досить загрозливим для 2006 року. Створились і інші інфляційні ризики, деякі з яких є інерційними, інші можуть виникнути під впливом поточних обставин. Назвимо деякі з них: підвищення мінімальної заробітної плати до прожиткового мінімуму, на чому наполягають профспілки; невизначеність питання щодо цін на газ для споживачів; інфляційні очікування бізнесу; подальша соціалізація бюджету; емісія як засіб перетворення доларів від продажу об'єктів іноземцям; збільшення запозичень; подальше зростання державного боргу тощо.

На ситуацію в поточному році також будуть впливати різні підходи НБУ та Кабміну щодо утримання цінової стабільності. НБУ вважає, що для досягнення економічного зростання необхідно перейти до інфляційного таргетування, для цього Кабмін узгоджуватиме з ним економічну політику. В цьому випадку НБУ бере на себе стримання інфляції в межах 10% в 2006-2007 р. В середньостроковій перспективі (до 2010 р.) – знизити індекс споживчих цін до 5-6%. Для досягнення цих цілей повинен визнати незалежність НБУ в використанні всіх монетарних інструментів для таргетування інфляції; в цьому випадку регулятор має намір жорстко контролювати монетарну емісію, мінімізуючи свою участь

в купівлі валюти на міжбанківському ринку (що означає перехід до валютного кошика при курсоутворенні), а також перетворити облікову ставку в реальний вимірник вартості грошей.

На думку представників Кабміну НБУ, по-перше, не розробив методологію інфляційного таргетування, по-друге, останнє при використанні жорстких методів призведе до пригнічення економічної активності, по-третє, в Україні відсутні умови для переходу до моделі інфляційного таргетування – профіциту бюджету, повної інформації про розвиток економіки, незалежності внутрішніх цін від валютного курсу та розвинутої фінансової системи.

А.І.Панченко (Сумський державний університет)

Умови розбудови демократичного суспільства

В процесі історичного цивілізаційного розвитку виникнення держави змушувало людство шукати оптимальні форми взаємин держави та особистості. Держава завжди використовувалася обмеженим колом осіб для нав'язування своєї волі більшості суспільства. Організаційна роль держави, влади, з одного боку, необхідна умова успішного просування спільноти, а, з другого боку, створює умови для свавілля влади, приводить для протистояння держави та людини. Вихід з цієї ситуації полягає в формуванні державної влади під соціально-правовим контролем суспільства. Право регулює взаємини людей, координує їх діяльність, визначає умови та способи життєдіяльності громадян, їх відповідальність перед суспільством і державою, обмежує свавілля влади.

Право є невід'ємною ознакою демократичного розвитку людства. Демократія означає повну свободу особи, її шукань, волю змагання думок і систем. Демократична ідея вимагає свободи для усіх без будь-яких виключень лише з обмеженнями, що впливають з умов спілкування людей, з визнання і поваги свободи іншої людини.